

Vidadi Xəlilov
pedaqogika üzrə elmlər doktoru, professor,
Pedaqoji və Sosial Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü,
Azərbaycan Respublikasının əməkdar müəllimi
(Azərbaycan)

İNADINA VƏ YARADICILIĞINA GÜVƏNƏN ALİM

Elm-sənət adamlarının həyat və yaradıcılığına baxış kimi keçirilən yubiley tədbirləri, konfranslar çox mühüm nəzəri-praktik əhəmiyyətə malikdir. Bu cür tədbirlər yaradıcı ömrün-ömrə hesabı kimi səciyyələnilir. Belə anlarda istər-istəməz həyatının mənasını Vətən elminin inkişafına həsr etməkdə görən alimlər, incəsənətin müxtəlif sahələrini tətbiq edən mütəxəssislər aşağıdakı suallara cavab verməli olurlar:

– İndiyə qədər çalışdığım elm sahəsi üzrə nələri edə bildim? Hansı problem məsələlərə diqqət yetirməli idim? Qarşıda nələr durur?

Bax bu sualların cavabı alim-sənətkar ömrünü, yaradıcılıq fəaliyyətini qiymətləndirməyin meyarı kimi nəzərə çarpmaqla səfərbəredici təsir qüvvəsinə malik olur.

Sənətsünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor, Əməkdar İncəsənət Xadimi, Milli Elmlər Akademiyası Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun elmi işlər üzrə direktor müavini Kübra xanım Əliyevanın anadan olmasının 70, elmi pedaqoji fəaliyyətinin 47 illiyinə həsr olunan konfransda çıxış etməyə hazırlaşarkən yuxarıda göstərdiyimiz istiqamətlər üzrə düşünməli və müvafiq təhlil aparmalı oldum. Belə qənaətə gəldim ki, Kübra xanım Əliyeva tədqiq etdiyi sahənin kamil bilicisi kimi tanınan görkəmli sənətsünas alimlərimizdəndir. Azərbaycan dekorativ-tətbiqi sənətinin müxtəlif növ və janrlarının, o cümlədən Azərbaycan xalçalarının inkişaf yollarını, başlıca xüsusiyyətlərini tədqiq etmək sahəsində dərin vətənpərvərlik əzmi ilə çalışmışdır.

Kübra xanımın elmi yaradıcılıq bioqrafiyası ilə tanış olduqca istər-istəməz heyrtlənməli olursan. Bax bu prosesdə yeni bir sual da meydana çıxır:

– Azərbaycan dekorativ-tətbiqi sənətimizin tacı, zirvə qaşı sayılan xalçalarımızın, xalça məmulatlarımızın məna dəyərini, sənət aləmində tutduğu yeri respublikamızda və dünyanın müxtəlif ölkələrində tanıتماğa istiqamətlənən yaradıcılıq fəaliyyəti hansı mərhələlərdən keçib?

Bəli, bu suala olub-keçmişlərlə, elmi əsaslarla cavab verərkən hər kəsə heyrət və heyranlıq hissi yaranır. Bəs necə? Mənalı ömrünün 45 ilini Azərbaycan incəsənətinin ən geniş sahəsinə həsr etmək, bu istiqamətdə nəzərə çarpan elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərmək hər kəsə nəsisb olmur.

Kübra xanımın «Azərbaycanın xovsuz xalçaları» mövzusunda ilk əsəri 1983-cü ildə nəşr olunub. Bundan sonra əsas tədqiqat obyektı olan «Tərəkəmə xalçaları» ilə əlaqədar apardığı tədqiqatlar onun bu sahədə irəli sürdüyü orijinal fikir və mülahizələr problemə bələdlik səviyyəsini üzə çıxarıb. Elə buradaca qeyd edək ki, o vaxtdan indiyədək olan dövr ərzində professor Kübra xanım Əliyevanın tədqiq etdiyi sahə üzrə 8 kitabı, 170-dən çox elmi məqaləsi, respublikanın, habelə xarici ölkələrin ən mötəbər nəşriyyatlarında çap olunmuşdur. Təkcə onu göstərmək kifayətdir ki, orijinallığına, problematik xarakterinə görə diqqəti cəlb edən həmin elmi məqalələrdən 40-ı xarici ölkələrdə, o cümlədən Amerikada, Almaniyada, İsraildə və digər ölkələrdə nəşr olunmuş, Azərbaycan dekorativ tətbiqi sənətinin və onun fəqərə sütununu təşkil edən xalçaçılıq sənətinin bədii-estetik xüsusiyyətləri sahə mütəxəssislərinə çatdırılmış, uzun müddət özgə xalqın adı ilə tanınmış xalça nümunələrinə yeni pasport açdırmışdır.

Professor Kübra xanım Əliyeva milli incəsənətimizin ömrü xalqın özü kimi əbədi olan xalçaçılıq sənətinin inkişafı ilə bağlı cəhətləri əyani illüstrativ vasitələrlə nəinki Azərbaycanda, eyni zamanda dünyanın bir sıra ölkələrində - Rusiyada, Fransada, İngiltərədə, Amerikada, Avstriyada, Almaniyada, İsraildə, Hindistanda, İranda, Polşada, Türkiyədə tanınmış alimlərin nəzərinə çatdırmış, sənətsevərlərin rəğbətini qazanmışdır.

Hələ keçən əsrdə Rusiyada nəşr olunan və incəsənətə həsr edilən xüsusi buraxılışda Kübra xanımın dərc olunan məqaləsi Azərbaycan dekorativ tətbiqi sənəti haqqında sənətsevərlərdə, geniş oxucu kütləsində aydın təsəvvür yaratmış, problemlə bağlı mübahisəli məsələlərə aydınlıq gətirmişdir. Tədqiq etdiyi sahənin təəssüfkeşi kimi xarakterizə olunan bu cəhəti onun hələ sovet dövründə nəşr olunan Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasının 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10-cü cildlərində nəşr edilən izahlı məqalələrində də görürük. Bütün bunlar elmi yaradıcılıqla bağlı olan elə-belə faktlar deyil, bunlar yuxusuz gecələrin, müxtəlif situasiyalarda yaşanan ağırılı-acılı anların, inadlı axtarışların heyramiz nəticələri kimi dəyərləndirilməlidir.

Mən professor Kübra xanım Əliyeva ilə 30 ildən çox bir müddətdə yaradıcılıq əlaqəsindəyəm. Ötən illər ərzində onun elmi yaradıcılıq fəaliyyətini

yaxından müşahidə etmişəm. Alim-tədqiqatçı üçün çox zəruri olan aşağıdakı cəhətləri, keyfiyyət göstəricilərini aşağıdakı şəkildə qruplaşdırmışam::

Birinci, sənətsüaslıq üzrə elmlər doktoru, professor Kübra xanım Əliyeva tədqiq etdiyi sahənin elmi inkişafı naminə yorulmadan çalışan, necə deyərlər, gününü, saatını boş keçirən ziyalı deyil.

İkinci, Kübra xanım tədqiqat prosesində istinad etdiyi mənbələri, onların dəyərlilik istiqamətlərini, nə dərəcədə əhəmiyyət kəsb edəcəyini qabaqcadan nəzərə alan alimlərimizdənndir.

Üçüncü, Kübra xanım apardığı tədqiqat işlərinin ilkin nəticələrini müxtəlif xarakterli elmi məqalələrdə həmkarlarına çatdırmağa xüsusi səy göstərən qələm sahiblərindənndir.

Dördüncü, professor Kübra xanım Əliyeva apardığı tədqiqatların əsas mahiyyətini radio-televiziya verilişləri vasitəsilə geniş dinləyici, tamaşaçı kütləsinə çatdıran alimlərimizin ön sırasında gedənlərdəndir.

Beşinci, Kübra xanım bildiklərini, Vətən elminin inkişafı naminə apardığı tədqiqatların nəticələrini pedaqoji prosesə gətirən, ali məktəb tələbələrinə qələmə aldığı tədris vəsaitləri ilə çatdırmaq səyində olan, pedaqoji fəaliyyəti ilə diqqəti cəlb edən sənətsüas-pedaqoq alimlərimizdənndir. Təsədüfi deyildir ki, o, yaradıcılığının ilk günlərindən başlayaraq 44 ildən çox müddətdə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində, universitetin Quba filialında, Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyasında apardığı mühazirə və seminar məşğələləri vasitəsilə tələbə gənclərimizi incəsənət aləmində düzgün yol tutmağa istiqamətləndirmişdir.

Altıncı, professor Kübra xanım Əliyeva alim ömrünü mənalandıran layiqli əvəzçilər yetişdirmək vəzifəsini elmi yaradıcılığa başladığı anlardan xüsusi diqqət mərkəzində saxlayanlardandır. İndiyədək onun elmi rəhbərliyi ilə 13 nəfər aspirant, doktorant və dissertantın disertasiya müdafiə edərək sənətsüaslıq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə layiq görülməsi və 10 nəfərə qədər də müdafiə ərəfəsində olması milli mədəniyyətimizin inkişafı naminə parlaq şəkildə nəzərə çarpan fədakarlıq nümunəsi kimi dəyərləndirilməlidir. Çünki, bu istiqamətdə hər hansı alimin-mütəxəssisin yaradıcılıq fəaliyyətindən danışarkən misal, nümunə göstərmək əksər hallarda çox çətin, müşkül bir iş çevrilir.

Nə yaxşı ki, professor Kübra xanım Əliyeva özünün yaradıcılıq amalını, yaradıcılıq idealını müəyyənləşdirərkən layiqli əvəzçilər yetirmək ənənəsini xalqa xidmət etməyin əsas dəyəri, parlaq nümunəsi sayır. Müntəzəm sistemlə,

inamla çalışır. Bu sahədəki işini indi də çox böyük fədakarlıqla, inamla davam etdirir. Uğur olsun!

Açar sözlər: K.Əliyeva, yaradıcılıq əlaqələri, alim, mütəxəssis, xalçaçı.

Видади Халилов (Азербайджан)

Учёный, опирающийся на своё упорство и творчество

Многие годы я встречался с Кюброй Алиевой при проведении различных мероприятий, как в советский период, так и после установления независимости в республике. Часто проводились мероприятия и в детских садах, в колледжах, в средних школах, в лицеях, где талантливые дети демонстрировали свои рисунки, танцы и декламировали стихи, а мы в качестве жюри вместе награждали самых способных детей. В статье отмечены лучшие качества Кюбры Алиевой, как человека и ученого.

Ключевые слова: К.Алиева, творческие связи, ученый, специалист, ковровед.

Vidadi Khalilov (Azerbaijan)

The scientist who leans on her unyieldingness and creation

I was meeting Kubra Aliyeva in various arrangements both in the soviet period and after the establishment of sovereignty in the republic. Arrangements were often carried out in kindergartens, colleges, secondary schools, lycees where gifted children demonstrated their pictures, dances, recited poems. In the article there are noted Kubra Aliyeva's best merits as a person and a scientist.

Key words: K.Aliyeva, creative relations, scientist, specialist on carpets.